

Sercan Köken

*Ondokuz Mayıs Üniversitesi / Tarih Bölümü (Lisans)

Giriş

Bugün hâlâ Türk Tarih literatüründe, Şevket Süreyya Aydemir'in üç ciltlik (1884-1964) "İkinci Adam" eseri, İsmet İnönü ile ilgili çalışılmış en iyi çalışmalardan birisi olarak karşımıza çıkar. İsmet İnönü'nün doğumundan; Askerlik, Başbakanlık, Cumhurbaşkanlığı ve Çok Partili dönemde Muhalefet liderliğine kadar giden süreçte; Osmanlı Devleti'nin son dönemleri ve Erken Cumhuriyet'in en önemli hadiseleri ciddi bir biyografi çevresinde aktarılır.

Şevket Süreyya Aydemir, İkinci Adam'ın ilk cildinde, İsmet İnönü'nün 1884 tarihinde doğumundan, Başvekilliği bırakması ve Atatürk'ün vefat ettiği 1938 tarihe kadarki dönemin akışını verir. İsmet İnönü'nün, 1884-1938 devri, Osmanlı Devleti'nin son dönem hadiseleri ve Erken Cumhuriyet'in ortaya çıkışı bakımından oldukça önemlidir. İnönü'nün askerlik hayatının tamamını alan bu dönemde; tahsil hayatı, İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne katılması, Birinci Cihan Harbi, Milli Mücadele ve ardından Erken Cumhuriyet'in kadrolarının oluşması, dönemin öne çıkan dinamik hadiseleridir. İnönü'nün kronolojik bir şekilde ilerleyen askeri ve siyasi hayatının yanında, Osmanlı Devleti'nin son dönemine ve Erken Cumhuriyet'in ilk yıllarına damga vurmuş, tarihi isimleri de bu biyografi çevresinde görmek mümkündür. Bunun yanında özellikle 1930'lı yıllarda İsmet İnönü ve Atatürk arasındaki ilişkileri de bir bakıma gözlemleyebilmemiz, yine eserin ilk cildini mühim bir yere konumlandırmaktadır.

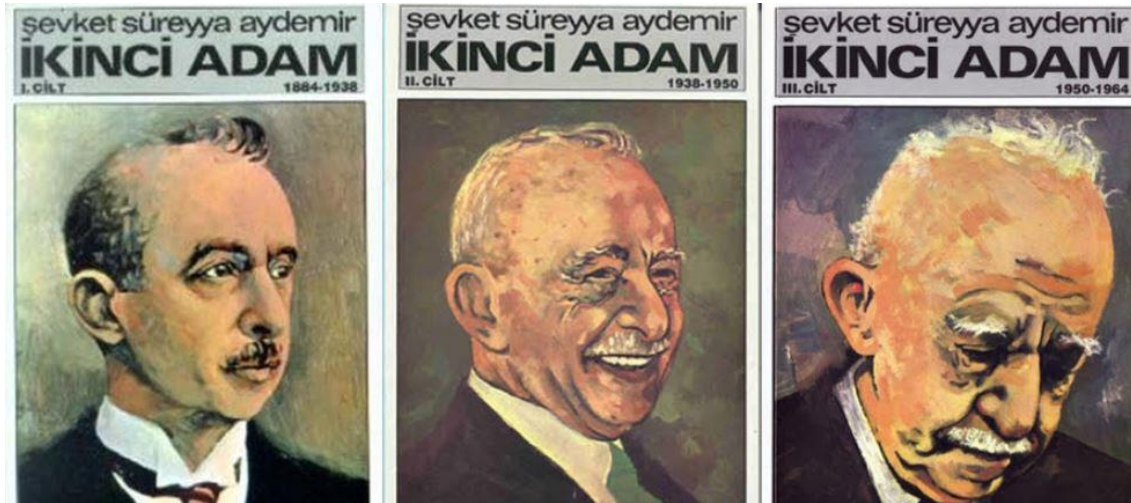

Şevket Süreyya Aydemir

Eserin, ikinci cildi, İsmet İnönü'nün 1938 ve 1950 arası siyasi hayatını ele alır. Atatürk'ün vefatı ile İnönü'nün yeniden başlayan siyasi hayatında, Cumhurbaşkanlığı odak noktasıdır. Şevket Süreyya Aydemir, ikinci ciltte İnönü'nün siyasi hayatının yanında 1940'lı yıllarda Türkiye Cumhuriyeti'nin iktisadi sorunlarına da eğilir. Bu dönemde uygulanan ve uygulanmaya çalışılan ekonomik planları değerlendirir. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün, belki de en zor yılları İkinci Cihan Harbi'nin (1939-1945) patladığı dönemdir. Türkiye'nin

hem politik hem de ekonomik buhranlar ile kıvrıldığı bu dönem, Savaş'ın baş aktörleri olan Avrupa Devletleri karşısında, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün izlediği başarılı politik manevralarını görmekteyiz. İkinci Cihan Harbi'nin yanında ikinci cildin öne çıkan en mühim hadisesi, şüphe yok ki Çok Partili hayata geçiş olan 1946-1950 yıllarıdır. Çok Partili hayata geçişin mimarı olan Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ile mevcut hükümetin de muhalefete bakışını, dönemin siyasi havası ile birlikte okumaktayız.

Eserin son cildi ise, 1950 ve 1964 yılları arasını ele alır. Demokrat Parti'nin iktidarı ile başlayan bu son ciltte Türk siyasi hayatında Demokrat Parti iktidarı ile sivrilen 1950-1960 arası döneminin Başvekili Adnan Menderes'in hayatı ile ilgili bilgileri de öğrenmekteyiz. Şevket Süreyya Aydemir, Adnan Menderes'in Başvekilliği öncesi hayatı ve politikaya atılışı ile ilgili kısa bilgiler vererek, 1950-1960 Türk siyasi dönemine damga vuran Menderes'in, İsmet Paşa önderliğinde muhalefet ile ilgili ilişkilerini okumak için de zemin hazırlar. Artık muhalefet lideri olan İsmet Paşa ve Türk siyaset arenasına yeni çıkarak iktidar olan Demokrat Parti'nin, mühim şahsiyetleri arasındaki sert ilişkileri, 27 Mayıs 1960 Askeri Müdahalesi'ne kadar ayrıntılı bir şekilde gözlemleyebilmekteyiz. İsmet İnönü'nün, 27 Mayıs 1960 Askeri Müdahalesi'nden, 1964'teki son Cumhurbaşkanlığının son bulmasına kadar olan dönem ise; üçüncü cildin son kısmını oluşturur.

İkinci Adam Üçlemesi

Sonuç

İkinci Adam eseri ile, İsmet İnönü'nün yaşamıyla beraber 60 yıllık Türk siyasi ve askeri hayatını okumaktayız. İkinci Adam çalışması, bu mühim hadiseler ve isimler ile birlikte Osmanlı Devleti'nin son dönemleri ve Cumhuriyet'in 40 yıllık siyasi, askeri ve içtimai hayatına ışık tutar. Yine Şevket Süreyya Aydemir'in Atatürk'ü ele aldığı "Tek Adam" ve Enver Paşa'yı ele aldığı "Makedonya'dan Ortaasya'ya Enver Paşa" eserlerini de belirtmek gerekir. Bu eserler de hâlâ aşılamayan mühim eserlerdir. Son zamanlarda ortada çok tartışılan biyografiler konuşulurken, Şevket Süreyya Aydemir'in büyük titizlikle hazırladığı çalışmalarının nasıl bir yere sahip olduğunu görüyoruz.

Kitap: Şevket Süreyya Aydemir, *İkinci Adam*, Remzi Kitabevi.